

Jaarverslag

Verantwoord Beleggen

2019

Univé Groep

Inhoudsopgave

1. Introductie	4
1.1 Scope	4
1.2 IMVO-convenant	4
1.3 Ontwikkelingen gedurende 2019	5
1.4 Vooruitblik 2020	6
2. Toelichting ESG-beleid	7
2.1 ESG-integratie binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen	7
2.2 Screening	8
2.3 Uitsluiting (negatieve screening)	8
2.4 Actief aandeelhouderschap	8
2.5 Stembeleid	8
2.6 Engagement	8
3. Screening van de beleggingen	9
3.1 ESG-ratings	9
3.2 Global Compact Screening	10
4. Betrokken aandeelhouderschap	12
4.1 Stemgedrag	12
4.2 Dialoog (engagement)	13
4.2.1 Platform Living Wage Financials - Leefbaar loon	13
4.2.2 Climate Action 100+ - klimaatverandering	15
4.3 Dialoog met individuele ondernemingen	16
4.3.1 Northern Trust	17
4.3.2 Kempen	17
4.4 Betrokkenheid met vermogensbeheerders	17

5. Klimaat	18
5.1 Klimaatimpact van de beleggingen	18
6. ESG binnen niet-genoteerd vastgoed	20
6.1 GRESB	20
6.2 Ontwikkelingen in de portefeuille van Univé	20
Bijlage 1: Uitsluitingslijst per eind 2019	22

1. Introductie

Naast financiële aspecten vindt Univé Groep het belangrijk dat milieu-, sociale en governance-aspecten worden meegenomen in de beleggingskeuzes. Deze factoren staan bekend als de ESG-factoren (environment, social, governance). Het ESG-beleid van Univé Groep is gericht op de doelstelling die Univé Groep hiervoor heeft geformuleerd. Univé Groep belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze vanuit de overtuiging dat dit niet ten koste gaat van financieel rendement maar zelfs een positieve bijdrage kan leveren aan het rendement. Univé Groep wil hiermee verder gaan dan de eisen vanuit wet- en regelgeving en heeft de ambitie om stapsgewijs een best-in-class-benadering toe te passen. Waar mogelijk zal het vermogen worden ingezet om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de maatschappij.

De uitgangspunten en overtuigingen die Univé Groep hanteert in het kader van duurzaam beleggen zijn vervat in een eigen ESG-beleid. Dit beleid is onderdeel van het beleggingsbeleid. Jaarlijks wordt vastgesteld of het bestaande beleid nog passend is en aansluit bij de ambities van Univé Groep. De uitvoering van het ESG-beleid is uitbesteed aan Kempen als fiduciair manager. In dit ESG-jaarverslag rapporteert Univé Groep over de uitvoering van het ESG-beleid.

1.1 Scope

Univé Groep vormt samen met de Regionale Univé's de Univé Formule. Zij werken op organisatorisch vlak nauw samen. In juridische zin staan Univé Groep en de Regionale Univé's echter los van elkaar: de Regionale Univé's zijn zelfstandige rechtspersonen. De zelfstandige entiteiten binnen de Formule hebben ieder hun eigen beleggingsbeleid en dus ook ESG beleid. Dit ESG jaarverslag heeft uitsluitend betrekking op Univé Groep. Waar hier verder dus gesproken wordt over Univé heeft dit uitsluitend betrekking op Univé Groep tenzij anders vermeld.

1.2 IMVO-convenant

In 2018 is het IMVO-convenant afgesloten tussen het Verbond van Verzekeraars, Zorgverzekeraars Nederland, de Nederlandse overheid, NGO's en de vakbonden. IMVO staat voor Internationaal Maatschappelijk verantwoord Ondernemen. Met dit convenant sluit de Nederlandse verzekeringssector een brede en ambitieuze overeenkomst gericht op ESG-thema's. Met de afspraken in het convenant wordt beoogd om gezamenlijk te komen tot een ESG-praktijk voor beleggingen, conform de processen en principes van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, en mogelijkheden te zoeken om verbeteringen op ESG-thema's te bereiken. Bij het Verbond aangesloten verzekeraars hebben zich gecommitteerd aan het convenant en de hierin gemaakte afspraken. Bij de uitvoering van deze afspraken wordt rekening gehouden met de

omvang, beschikbare capaciteit, operationele context en structuur van een individuele verzekeraar.

1.3 Ontwikkelingen gedurende 2019

Het bestuur van Univé heeft in 2019 het ESG-beleid verder aangescherpt. In aanvulling op de vereisten vanuit wet- en regelgeving en de convenanten waar Univé zich aan gecommitteerd heeft, heeft Univé de ambitie uitgesproken op een aantal vlakken verder te gaan dan vereist is.

Univé heeft de klimaat-commitments van de financiële sector ondertekend en heeft in het verlengde daarvan expliciet het thema klimaat opgenomen in het ESG-beleid. Met het ondertekenen van deze klimaat-commitments verplicht Univé zich om uiterlijk over boekjaar 2020 de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in kaart te brengen en om uiterlijk in 2022 actieplannen inclusief reductiedoelstellingen hierover te formuleren.

Univé heeft de uitsluitingslijst uitgebreid met tabak en materiele schendingen van de UN Global Compact. Ook is in het ESG-beleid opgenomen dat Univé de ambitie heeft om op termijn richting best-in-class te bewegen. -Op grond van dit aangescherpte uitsluitingsbeleid is in 2019 afscheid genomen van de aandelenposities in Volkswagen en Bayer.

Binnen bedrijfsobligaties heeft Univé een allocatie opgenomen naar bedrijfsobligaties met een korte looptijd. Zoals dat ook al geldt voor de brede allocatie naar bedrijfsobligaties wenst Univé hierbij de laagste ESG-scores te mijden. Om dit te realiseren is uiteindelijk toegetreden tot een fonds dat daartoe opgericht moest worden, beheerd door Amundi.

Binnen niet-genoteerd onroerend goed is een eerste positie opgebouwd in een woningenportefeuille via een fonds van Altera. Dit fonds kent de hoogste duurzaamheidsscore van alle woningfondsen.

Univé heeft in het ESG-beleid de ambitie opgenomen om de mogelijkheden van impact-beleggen te onderzoeken en hiervoor criteria vastgesteld waaraan dergelijke beleggingen moeten voldoen. De focus ligt hierbij op de SDG's klimaat en goede gezondheid.

Binnen het beleggingsbeleid heeft Univé maatschappelijk verantwoord beleggen geïntegreerd in de selectie en monitoring van vermogensbeheerders. In 2019 is geïnventariseerd of de allocatie naar Europese aandelen, die momenteel ingevuld is met individuele EuroStoxx50-aandelen, ingevuld kan worden door middel van een fonds met ambitieuze ESG-criteria. Univé is voornemens een transitie naar dit fonds in 2020 uit te voeren.

Ten slotte is in het ESG-beleid het voornemen opgenomen om het ESG-beleid, het ESG-jaarverslag en uitsluitingslijst te publiceren op de website.

1.4 Vooruitblik 2020

Het speerpunt voor Univé in 2020 is de verdere uitwerking en implementatie van de aangescherpte ESG-ambitie. Om de ESG-ambities verder te brengen wordt ingezet op kennisontwikkeling en doorleving van de mogelijkheden door het organiseren van bijeenkomsten met bestuurders, commissarissen, beleggingsexperts binnen Univé Groep maar ook met de regionale Univé's

Naar verwachting zal de allocatie naar Europese aandelen in de loop van 2020 ingevuld worden met een best-in-class-aandelenfonds, waarin ruim 50% van het universum uitgesloten wordt op basis van ESG-criteria. Daarnaast realiseert dit fonds een significante CO₂-reductie (ca.80%) en heeft het expliciet aandacht voor specifieke thema's en SDG's (gezondheid en welzijn, en klimaat). Ook zal in 2020 gekeken worden of voor de allocatie naar wereldwijde aandelen een soortgelijke invulling mogelijk is.

Daarnaast zal doorlopend aandacht zijn voor een stapsgewijze implementatie richting best-in-class voor met name de beleggingscategorieën aandelen en liquiditeiten. Binnen bedrijfsobligaties is reeds sprake van een implementatie waarbij de laagste ESG-scores worden vermeden. Het belang in woningen via het fonds van Altera met een hoge duurzaamheidsscore wordt verder vergroot.

Vooruitlopend op de verplichting vanuit de klimaat-commitments om over het boekjaar 2020 de CO₂-voetafdruk te meten, zal in 2020 de CO₂-voetafdruk over het boekjaar 2019 al gemeten worden.

In 2020 speelt verder wet- en regelgeving een grote rol. Het is de verwachting dat deze de komende jaren verder aangescherpt zal gaan worden. Voor 2020 geldt dit met name voor het vastleggen van de rol als actief aandeelhouder en de betrokkenheid met de vermogensbeheerders in lijn met de herziende Shareholder Rights Directive-richtlijn (SRD II).

2. Toelichting ESG-beleid

Naast financiële aspecten vindt Univé het belangrijk dat milieu-, sociale en governance-aspecten worden meegenomen in beleggingskeuzes. Hierbij hanteert Univé de volgende doelstelling:

“Univé belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze vanuit de overtuiging dat dit een positieve bijdrage kan leveren aan het rendement. Univé wil hiermee verder gaan dan de eisen vanuit wet- en regelgeving en heeft de ambitie om stapsgewijs een best-in-class-benadering toe te passen. Waar mogelijk zal het vermogen ook worden ingezet om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de maatschappij.”

Het bestuur van Univé heeft in 2019 expliciet het thema klimaat opgenomen in het ESG-beleid. In 2015 sloten wereldleiders een akkoord om maatregelen te treffen om de opwarming van de aarde voor de komende 200 jaar tot 2°C te beperken. Dit ‘Akkoord van Parijs’ wil de mensheid en de natuur voor de meest catastrofale invloed van klimaatverandering behoeden. Univé ondersteunt de doelstellingen zoals uiteengezet in het Akkoord van Parijs en heeft dat onderstreept door in 2019 de klimaat-commitments te ondertekenen. Voorts onderkent Univé dat de kapitaalverstrekkers een verantwoordelijkheid dragen ten aanzien van de risico’s en kansen op het gebied van klimaatverandering. Deze verantwoordelijkheid dient tot uiting te komen in de beleggingsbesluiten die Univé neemt en de dialoog die met ondernemingen en andere instellingen wordt gevoerd.

ESG-factoren maken integraal onderdeel uit van het beleggingsproces. Bij beleggingskeuzes wordt de ESG-impact beoordeeld, naast de impact op rendement, risico, vereist kapitaal en liquiditeit. Bij het maken van beleggingsbeslissingen (categorieën of vermogensbeheerders) worden de implementatie van ESG en de aansluiting bij het ESG-beleid als criteria meegenomen. Univé staat hierbij open voor alle typen beleid die beschikbaar zijn, waarbij per type de ESG-impact wordt afgewogen tegen de kosten, rendement, risico vereist kapitaal en liquiditeit.

Univé heeft voor haar ESG-beleid de volgende uitvoeringsvormen gekozen: ESG-integratie binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen, screening, uitsluiting, actief aandeelhouderschap, stembeleid en engagement.

2.1 ESG-integratie binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen

In de beleggingsprocessen – met name bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders – wordt het effect van ESG-factoren op de beleggingsrisico’s en het rendement expliciet meegewogen. Univé verwacht van haar vermogensbeheerders dat zij een ESG-beleid hebben dat niet materieel van het ESG-beleid van Univé afwijkt.

2.2 Screening

Op kwartaalbasis worden de beleggingen op look-through-basis gescreend op diverse ESG-maatstaven (UNGC-fails, CCC-ratings, tabak, controversiële wapens). Screening is van toepassing op de beleggingcategorieën aandelen en bedrijfsobligaties.

2.3 Uitsluiting (negatieve screening)

Het uitsluitingsbeleid richtte zich in 2018 op controversiële wapens aangezien dit soort beleggingen onomstotelijk strijdig zijn met het streven naar een duurzame en leefbare wereld. In 2019 zijn ook tabaksbedrijven en bedrijven met materiele UNGC-fails opgenomen in het uitsluitingsbeleid.

2.4 Actief aandeelhouderschap

Actief aandeelhouderschap duidt op een beleid waarbij actief gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid die men heeft als aandeelhouder om invloed uit te oefenen op het beleid van een onderneming. Dit kan zowel via stemmen als engagement.

2.5 Stembeleid

Univé heeft de ambitie om gebruik te maken van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. In geval van fondsbeleggingen wordt dit ingevuld door gebruik te maken van een stemadvieskantoor. Voor de beleggingen in individuele aandelen wordt geen gebruik gemaakt van het stemrecht. Deze aandelenposities zullen in 2020 worden verkocht ten gunste van een beleggingsfonds waarin dat wel het geval is.

2.6 Engagement

Via een actieve en continue dialoog wordt getracht om het ESG-beleid van ondernemingen te verbeteren. Ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan, die een zeer lage ESG-rating hebben of die een UNGC-fail hebben, zijn onderdeel van de dialoog die met de vermogensbeheerder wordt gevoerd.

Indien de engagement aanpak niet helpt om een onderneming tot een beter ESG-beleid te brengen dan kan besloten worden om de onderneming ook op uitsluitingslijst te plaatsen. Belegging in de onderneming wordt dan uitgesloten tot het moment dat er voldoende verbeteringen zichtbaar zijn.

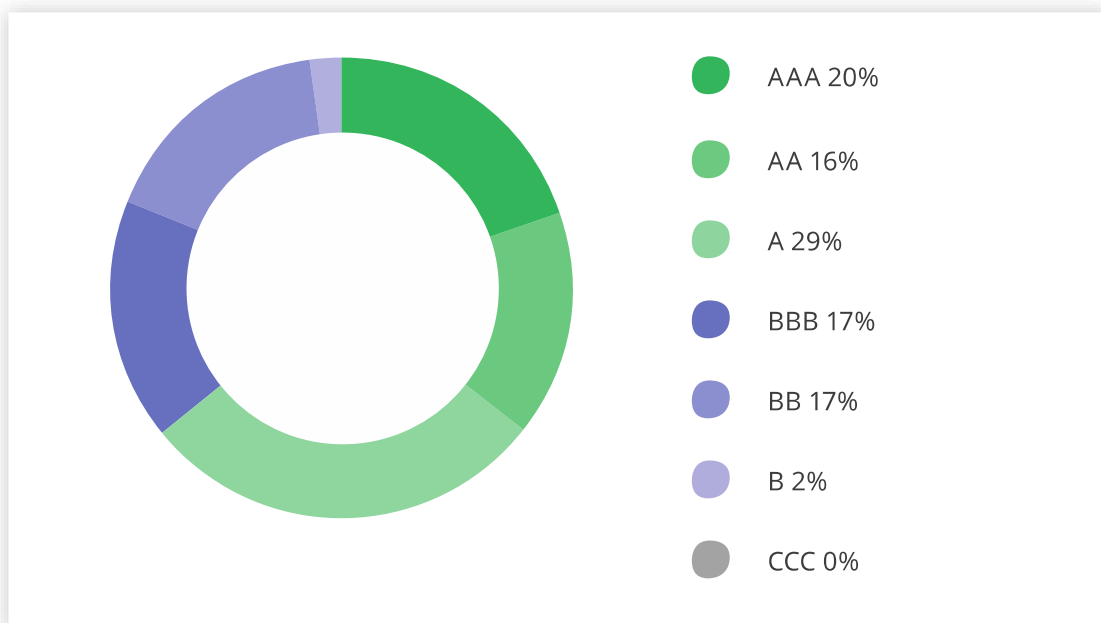
3. Screening van de beleggingen

Univé heeft een ESG-beleid opgesteld waarin integratie van ESG-criteria in het vermogensbeheer en uitsluiting van beleggingen die niet voldoen aan de criteria van Univé belangrijke uitgangspunten zijn. Door middel van een periodieke screening wordt doorlopend inzichtelijk gemaakt of de beleggingen aan dit beleid voldoen. In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de screening gerapporteerd. De screening wordt toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties (ca. 35% van de totale portefeuille). De overige beleggingen bestaan uit staatsobligaties (ca. 32%), hypotheeklen (ca. 16%), liquiditeiten (ca. 11%) en onroerend goed (ca. 5%).

3.1 ESG-ratings

De ESG-ratings van MSCI zijn ontworpen om investeerders een beeld te geven van de ESG-risico's en ESG-kansen waaraan bedrijven blootgesteld staan. Bedrijven worden beoordeeld op basis van drie pijlers: environment, social en governance. Elke pijler is onderverdeeld in een aantal thema's en bijbehorende issues zoals CO2-uitstoot, bedrijfsethiek en werkomstandigheden. De uitkomst wordt vervolgens afgezet tegen het gemiddelde van de industrie waarin het bedrijf zich bevindt, waarna een score tussen AAA (hoogste score) en CCC (laagste score) toegekend wordt. Deze maatstaf kijkt zowel naar het niveau van blootstelling aan risico's als naar hoe deze risico's beheerst worden. Deze maatstaf is dus hoofdzakelijk gericht op de toekomst.

Figuur 1: MSCI ESG-rating

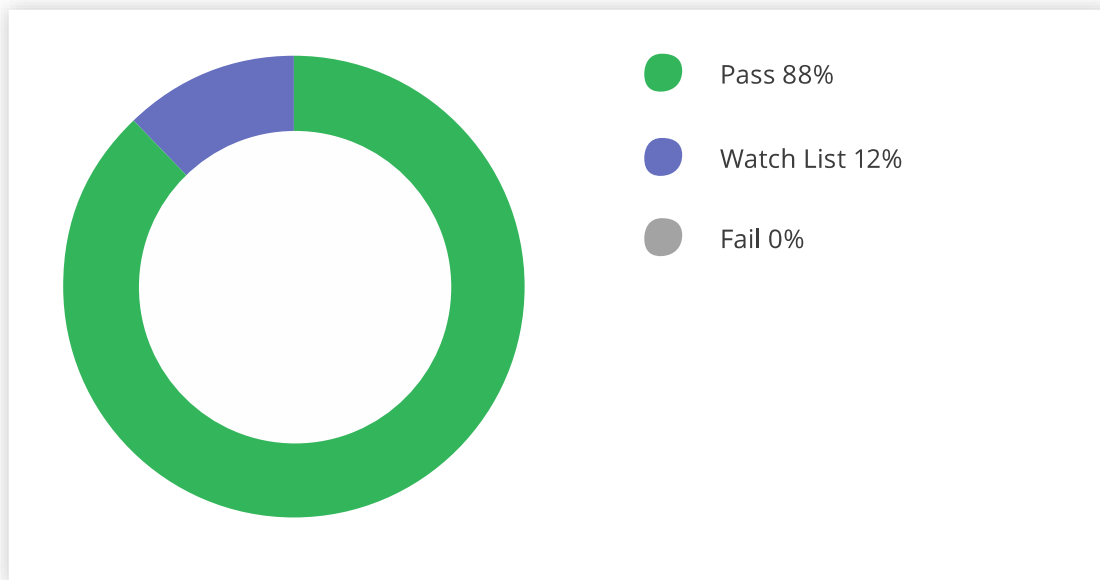

3.2 Global Compact Screening

De Global Compact Screening houdt in dat wordt beoordeeld of bedrijven voldoen aan de normen en principes zoals opgesteld in de United Nations Global Compact Principles (UNGC), de Internationale Labour Organisation's (ILO) Conventions en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPBHR). Deze beoordeling wordt uitgevoerd door MSCI.

Bedrijven krijgen na screening van incidenten uit het verleden een pass, fail of watch-list totaalscore toegekend. Een fail betekent dat het bedrijf betrokken is bij controversiële zaken welke op grote schaal schade veroorzaken. Een watch-list score wordt toegekend wanneer het bedrijf betrokken is bij een controversiële zaak welke (nog) niet direct als schending van de Global Compact beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld omdat een zaak nog onderwerp is van een gerechtelijke procedure.

Figuur 2: Global Compact Screening

In tabel 1 wordt per beleggingstype in de kolommen weergegeven of deze beleggingen bevat die slecht presteren op een van de criteria:

- GC-fail: Er is niet belegd in ondernemingen die worden gerelateerd aan een GC-fail.
- CCC-ratings van MSCI-ESG: Er wordt binnen het NT-aandelenfonds voor wereldwijde aandelen belegd in een beperkt aantal ondernemingen (0,05% van de totale portefeuille) met de laagst mogelijke ESG-rating van CCC.
- Controversiële wapens: Er is niet belegd in ondernemingen die worden gerelateerd aan controversiële wapens.
- Tabak: Er is niet belegd in ondernemingen die worden gerelateerd aan tabak.

Tabel 1: ESG-screening

Beleggings- fonds	'GC-fail' status		MSCI ESG CCC-rating		Controversiële wapens		Tabak	
	Aantal beleggingen	% totale portefeuille	Aantal beleggingen	% totale portefeuille	Aantal beleggingen	% totale portefeuille	Aantal beleggingen	% totale portefeuille
Aandelen								
EuroStoxx50	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
NT World Cust ESG EUR Hedged Eq Ind Fund	0	0,00%	24	0,05%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Totaal aandelen</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>	<i>24</i>	<i>0,05%</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>
Bedrijfs- obligaties								
Amundi Index Euro Corp SRI 0- 3Y A13E	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ASR ESG IndexPlus Inst Euro Bedrijfsobl K	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Totaal bedrijfs- obligaties</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>	<i>0</i>	<i>0,00%</i>
Totaal	0	0,00%	24	0,05%	0	0,00%	0	0,00%

4. Betrokken aandeelhouderschap

Univé is een langetermijnbelegger en betrokken aandeelhouder in beursgenoteerde ondernemingen. In dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over de wijze waarop hier invulling aan is gegeven door middel van het stemmen op aandeelhoudervergaderingen en de dialoog voeren (engagement) met ondernemingen. Daarnaast wordt ingegaan op de betrokkenheid met vermogensbeheerders door inzicht te geven in de dialoog die via de fiduciair vermogensbeheerder met de vermogensbeheerders wordt gevoerd.

4.1 Stemgedrag

Univé acht het vanuit haar positie van belang om zich als een betrokken aandeelhouder te gedragen. Univé heeft de ambitie om gebruik te maken van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Op grond van de beschikbare kennis en capaciteit wordt dit - in geval van fondsbeleggingen - ingevuld door gebruik te maken van een stemadvieskantoor. Voor de beleggingen in individuele aandelen wordt geen gebruik gemaakt van het stemrecht (deze aandelenposities zullen in 2020 worden verkocht). Binnen het aandelenfonds van Northern Trust wordt het stembeleid van Northern Trust gevolgd. Northern Trust maakt gebruik van de stemadviseur ISS. Speciale aandacht krijgen de punten waar het stemadviesbureau adviseert om tegen het management te stemmen. De beheerder besluit over de uiteindelijke stem die wordt uitgebracht. In tabel 2 is een weergegeven hoe gestemd is door Northern Trust in het wereldwijde aandelenfonds van Univé.

Tabel 2: Stemgedrag Northern Trust 2019

Northern Trust: World EUR Hedged Custom ESG	Aantal	Percentage
Aantal agendapunten om op te stemmen	21.037	-
Aantal keer voor management gestemd	18.981	90,2%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	1.765	8,4%
Aantal keer niet gestemd	291	1,4%

Er zijn diverse redenen waarom Northern Trust tegen het management heeft gestemd. De voornaamste redenen hebben betrekking op overnamebeschermingsmechanismen, reorganisaties, vergoedingen van het management en nieuwe aandelenuitgiften. Daarnaast is vaker tegen voorstellen gestemd van andere aandeelhouders die een negatieve impact hebben op de maatschappij en het milieu of minder passend zijn bij goed ondernemingsbestuur.

Hieronder staan enkele voorbeelden beschreven waarin tegen het advies van het management van ondernemingen in de portefeuille is gestemd.

- Op de vergadering van 25 april 2019 van Heineken is gestemd tegen de herverkiezing van Michel de Carvalho (echtgenoot van Charlene de Carvalho, de dochter van Freddy Heineken) tot lid van de raad van toezicht. De onafhankelijkheid werd ter discussie gesteld vanwege de onderlinge familiale relatie, waarbij een herverkiezing niet goed past bij goed ondernemingsbestuur.
- Daarnaast is op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van 23 mei 2019 tegen het verlenen van décharge aan de directie van Deutsche Bank gestemd, vanwege de tekortkomingen in het anti-witwasprogramma en de KYC-processen en het verder verslechteren van de financiële positie van Deutsche Bank.

De uitvoering van het stembeleid door de Northern Trust is in meer detail te vinden op de volgende website: <https://web-xp2b-pws.ntrs.com/asset-management/europe/proxy-voting>

4.2 Dialoog (engagement)

Univé streeft ernaar om de bedrijven waarin wordt belegd actief te benaderen indien daar uit oogpunt van milieu, maatschappij, ondernemingsbestuur of arbeidsomstandigheden aanleiding toe is. De thema's waarover de dialoog wordt aangegaan zijn onder andere klimaatverandering, beloningsbeleid, ondernemingsbestuur, transparantie over ESG-onderwerpen en een verantwoord integraal ketenbeheer.

De engagementactiviteiten worden uitgevoerd door de beheerders van beleggingsfondsen conform hun ESG-beleid en zijn daarnaast uitbesteed aan de fiduciaire vermogensbeheerder. De fiduciaire vermogensbeheerder, en daarmee Univé, is betrokken bij diverse collectieve engagementinitiatieven, waaronder Platform Living Wage Financials (PLWF) en Climate Action 100+, die aansluiten bij de thema's van Univé. PLWF is bijvoorbeeld gerelateerd aan arbeidsomstandigheden en ketenbeheer en Climate Action 100+ sluit aan bij de klimaatdoelstellingen in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Per engagementinitiatief wordt hieronder meer details weergegeven.

4.2.1 Platform Living Wage Financials - Leefbaar loon

Leefbaar loon is een universeel mensenrecht en niet hetzelfde als een minimuminkomen. Een leefbaar loon stelt iemand in staat om de basisbehoeften van zichzelf en zijn gezin te kunnen voorzien. In arbeidsintensieve industrieën waar veel handmatig werk wordt verricht (kledingindustrie, voeding en drank, consumentenelektronica, maar ook de detailhandel) verdienen werknemers vaak niet genoeg om in hun basisbehoeften (voeding, kleding, huisvesting,

gezondheidszorg en scholing) te kunnen voorzien. Uit onderzoek blijkt dat hun inkomen vaak duidelijk onder de schattingen van een leefbaar loon of zelfs op de armoedegrens ligt.

Platform Living Wage Financials

Sinds de oprichting in september 2018 hebben dertien Nederlandse financiële instellingen – waaronder de fiduciaire vermogensbeheerder van Univé – zich aangesloten bij het Platform Living Wage Financials (PLWF) en ondersteunen vier andere partijen waar mogelijk. Dit initiatief richt zich op de ondernemingen waarin de PLWF-leden beleggen en tracht te stimuleren dat de werknemers in de toeleveringsketens een leefbaar loon ontvangen. Volgens de OESO, waarvan de richtlijnen voor multinationale ondernemingen mede de basis vormen voor het IMVO-convenant, is leefbaar loon een fundamenteel mensenrecht. Deze kwestie speelt met name in de meest arbeidsintensieve sectoren zoals de textielindustrie. Een leefbaar loon kan een katalysator zijn om andere arbeidsomstandigheden te verbeteren. De kans op kinderarbeid neemt bijvoorbeeld af als de ouders van een gezin genoeg verdienen. Daarom is het belangrijk om met ondernemingen in dialoog te gaan en hen te blijven beoordelen, monitoren en ondersteunen op de weg naar een leefbaar loon in hun productieketen.

Het platform richt zich op de meeste arbeidsintensieve industrieën. In eerste instantie was dit op de textielindustrie, maar sinds 2019 richt het PLWF zich ook op andere industrieën zoals de landbouw en de food- en detailhandel. Een dialoog over een leefbaar loon past binnen ons commitment aan de United Nations Guiding Principles (UNGP's) en de Guidelines for Multinational Enterprises van de OESO. Hierin wordt aan financiële instellingen gevraagd om mensenrechten te respecteren en negatieve gevolgen ten aanzien van mensenrechten waarin zij een aandeel hebben moeten aanpakken. Daarmee zet Univé zich indirect in voor de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, vooral SDG 1: Geen armoede, en SDG 8: Fatsoenlijke banen en economische groei.

Voortgang in 2019

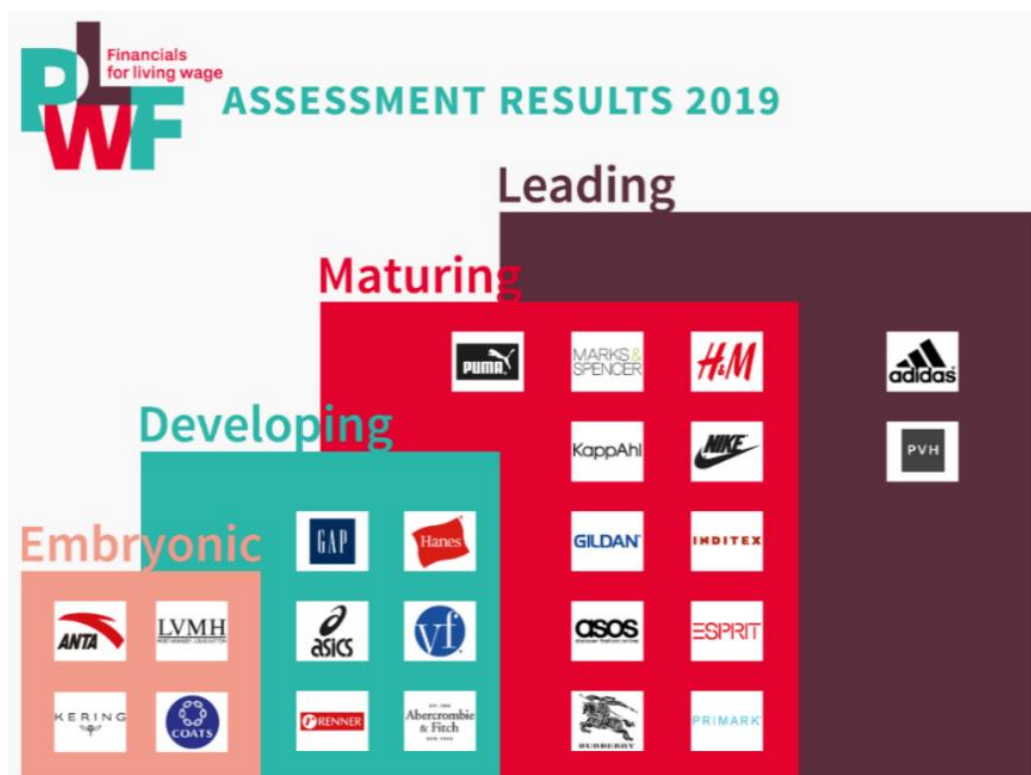
Van individuele ondernemingen kan niet verwacht worden dat zij een systeemprobleem zoals een leefbaar loon alleen kunnen oplossen. Juist daarom beoordeelt PLWF 23 beursgenoteerde kleding- en schoenenbedrijven. De dialoog met de andere industrieën wordt reeds gevoerd maar de beoordeling is nog in ontwikkeling.

Het platform gaat met bedrijven in gesprek en probeert te begrijpen in hoeverre bedrijven hun beleid voor leefbaar loon in de bedrijfsvoering integreren om hier verbetermogelijkheden te identificeren. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een benchmark om de meest en minst vooruitstrevende ondernemingen te kunnen aanwijzen. Zo wordt getracht de achterblijvers te motiveren om hun beter presterende sectorgenoten te volgen.

De resultaten over 2019 worden in figuur 3 getoond. Het beleid van de meeste ondernemingen bevindt zich in de ontwikkelfase of de gevorderde fase. Dit betekent dat de meeste kledingproducenten die door het PLWF beoordeeld worden een leefbaar loon als een prangende kwestie zien en hiervoor definities en beleid opstellen¹. Ten opzichte van 2018 hebben Adidas en PVH, het moederbedrijf van onder andere Calvin Klein en Tommy Hilfiger, zich ontwikkeld tot toonaangevende ondernemingen op het gebied van leefbaar loon.

De ontwikkelingen rondom dit thema resulteren niet direct in een verandering van de beleggingen van Univé. Wel wordt ernaar gestreefd om de ondernemingen in de portefeuille verantwoordelijker om te laten gaan met dit onderwerp.

Figuur 3: Resultaten beoordeling PLWF 2019

4.2.2 Climate Action 100+ - klimaatverandering

Een belangrijk internationaal initiatief in de financiële sector is de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC). Hierin spreken institutionele beleggers bedrijven en overheden aan op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van klimaatverandering.

¹ Ga naar www.livingwage.nl voor meer informatie

Climate Action 100+

Een belangrijk initiatief dat het IIGCC binnen Europa coördineert is de Climate Action 100+. In dit initiatief gaat sinds december 2017 een grote groep vermogensbeheerders en 'asset owners' de dialoog aan met ruim 150 bedrijven in CO₂-intensieve sectoren (gezamenlijk verantwoordelijk voor twee derde van de wereldwijde uitstoot) om de transitie te maken richting een klimaat neutrale economie. Hierbij is het naast het daadwerkelijk ondernemen van actie belangrijk het bestuurlijk raamwerk en wijze van rapporteren bij bedrijven te verbeteren. Daarmee zet Univé zich indirect in voor de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, vooral SDG 7: Betaalbare en duurzame energie, en SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie.

Voortgang 2019

In dit kader zijn onder meer aandeelhoudersbesluiten gesteund waarmee ondernemingen zoals Shell, PetroChina en Glencore werden aangemoedigd om hun doelstellingen voor het verminderen van de CO₂-uitstoot aan te scherpen.

Shell neemt door de dialoog in haar reductiedoelstelling de CO₂-uitstoot binnen de hele productieketen inclusief andere partijen mee (zogenaamde scope 3 uitstoot). PetroChina heeft een strategie ontwikkeld gericht op klimaatverandering en sluit deze strategie aan bij het Klimaatakkoord van Parijs. Glencore, de grootste exporteur van thermische kolen ter wereld, heeft ingestemd met een maximale koolproductie per jaar. Dit maximum ligt op hetzelfde niveau als de huidige productie, oftewel 145 miljoen ton.

Naast deze voorbeelden waar goede voortgang geboekt is zijn er ook bedrijven waar ruimte voor verbetering is (en daarmee het belang van dit initiatief onderschreven wordt²). Ondanks dat een meerderheid (70%) van de bedrijven CO₂-uitstootreductiedoelstellingen hanteert, heeft slechts 18% een doelstelling waarvan de ambitie aansluit bij het Klimaatakkoord van Parijs. Een derde van deze bedrijven heeft de lat hoger voor zichzelf gelegd en streeft naar een grotere beperking, bijvoorbeeld een klimaat neutrale bedrijfsvoering.

4.3 Dialoog met individuele ondernemingen

De dialoog met individuele ondernemingen wordt gevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder en de beheerders van de beleggingsfondsen waar Univé in participeert. Zowel de fiduciair als de beheerders leggen verantwoording af via hun websites.

² Ga naar <https://climateaction100.wordpress.com/progress-report/> voor meer informatie

4.3.1 Northern Trust

Op deze website wordt een kwartaalrapport en jaarverslag gepubliceerd van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust, Hermes:

<https://web-xp2b-pws.ntrs.com/asset-management/europe/uk-stewardship-proxy-voting>

4.3.2 Kempen

Op deze website wordt het jaarverslag van de fiduciaire vermogensbeheerder gepubliceerd inclusief inzicht in de dialoog met individuele ondernemingen (naast inzicht in de collectieve initiatieven): <https://www.kempen.com/nl/asset-management/responsible-investment/>

4.4 Betrokkenheid met vermogensbeheerders

Univé is door een continue dialoog via de fiduciair vermogensbeheerder nauw betrokken bij de werkzaamheden van vermogensbeheerders. Maatschappelijk verantwoord beleggen speelt, naast andere factoren zoals rendement, risico en kosten, een belangrijke rol bij het selecteren van managers en hun beleggingsfondsen. In het begin van het proces wordt bijvoorbeeld bepaald dat een nieuwe beheerder het Klimaatakkoord van Parijs of de Principles of Responsible Investment (PRI) ondertekend moeten hebben. Een andere wens die gesteld kan worden is dat een vermogensbeheerder zelf beschikt over een ESG-beleid en/of ESG-jaarverslag.

In het toezicht op en bij de beoordeling van een beheerder evalueert de fiduciair vermogensbeheerder in hoeverre de ESG-activiteiten van een beheerder nog aansluiten bij de wensen en doelstellingen. Indien blijkt dat dit niet het geval is, bijvoorbeeld doordat de ESG-doelstellingen ambitieuzer geworden zijn dan het beleid van een vermogensbeheerder, dan worden de wensen aangegeven. Als Univé uiteindelijk oordeelt dat een vermogensbeheerder niet past binnen de strategie en dit op termijn met nieuwe afspraken niet gerealiseerd kan worden, wordt de vermogensbeheerder vervangen en vervolgt de dialoog met de nieuwe beheerder.

5. Klimaat

Klimaat is een belangrijk maatschappelijk thema met materiële impact op de beleggingen. In het Klimaatakkoord van Parijs is in 2015 afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven is om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad.

Het Nederlandse kabinet heeft met het klimaatakkoord een centraal doel: het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met ten minste 49 procent in 2030 ten opzichte van 1990. De financiële sector heeft via de zogeheten klimaat-commitments (expliciet ondertekend door Univé) toegezegd een bijdrage te leveren aan het klimaatdoel in het klimaatakkoord. Concreet betekent dit dat Univé uiterlijk vanaf 2020 moet rapporteren over de klimaatimpact van financieringen en beleggingen, en uiterlijk in 2022 actieplannen heeft opgesteld om deze te beperken. Univé heeft er echter voor gekozen al over 2019 inzicht te verschaffen over de klimaatimpact van de beleggingen. In dit hoofdstuk wordt de klimaatimpact weergegeven van de aandelenbeleggingen en bedrijfsobligaties van de beleggingsportefeuille per ultimo 2019.

5.1 Klimaatimpact van de beleggingen

Institutional Shareholder Services (ISS) heeft onderzoek gedaan naar de klimaatimpact van de ondernemingen waarin Univé belegt via aandelen en bedrijfsobligaties. Dit is een deel van de beleggingen (ca. EUR 430 mln., ofwel ca. 35%), maar vertegenwoordigt waarschijnlijk wel het grootste deel van de klimaatimpact. De overige beleggingen bestaan uit staatsobligaties (ca. 32%), hypotheeklen (ca. 16%), liquiditeiten (ca. 11%) en onroerend goed (ca. 5%).

De totale CO₂-voetafdruk van de beleggingen per eind 2019 is 39.000 tCO₂e (scope 1 en 2). De uitstoot binnen scope 1 en 2 betreft de uitstoot die de onderneming zelf heeft veroorzaakt in de productiefaciliteiten, kantoren, logistiek, personeelsreizen etc. Als de uitstoot van leveranciers en afnemers ook wordt meegenomen (scope 3) dan ligt de voetafdruk een stuk hoger: 149.000 tCO₂e per eind 2019.

Een andere manier om de uitstoot te beoordelen is om te kijken naar de relatieve CO₂-uitstoot per miljoen euro investering. Hiermee kan de uitstoot vergeleken worden met andere institutionele beleggers. Per eind 2019 bedroeg deze uitstoot 92 tCO₂e.

Circa 35% is gealloceerd naar ondernemingen met een expliciete 2°C-commitment. Maar 6% van de beleggingen in de portefeuille is geïnvesteerd in bedrijven zonder klimaatstrategie. Het is twijfelachtig of deze bedrijven een dergelijke strategie gaan ontwikkelen en mogelijk zouden deze

bedrijven in de toekomst uitgesloten moeten worden wil Univé aan de klimaatdoelen kunnen voldoen.

Verder is het belangrijk om klimaatrisico's in het oog te houden, zowel fysieke risico's op de portefeuille van extreem weer als transitierisico's waarbij Univé kan blijven zitten met bedrijven waarvan de waarde nihil is ('stranded assets'). Zo is 6% van de beleggingen gerelateerd aan fossiele brandstoffen.

6. ESG binnen niet-genoteerd vastgoed

In dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke wijze in de vastgoedportefeuille invulling is gegeven aan duurzaamheid. Deze invulling wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van informatie van Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB).

6.1 GRESB

GRESB is een onafhankelijke organisatie die een wereldwijde duurzaamheidsstandaard voor vastgoed heeft ontwikkeld. In totaal deden 1.005 vastgoedbeleggingsfondsen mee door hun data te delen. GRESB meet de duurzaamheidsprestaties en brengt deze prestaties op verschillende manieren in kaart. Voorbeelden van deze manieren zijn de GRESB-score, een totale duurzaamheidsscore, en de toekenning van maximaal vijf sterren. In dit hoofdstuk staan we stil bij de GRESB-score.

In hun analyse meet GRESB naast hoe duurzaam een gebouw is ook hoe de organisatie, bijvoorbeeld de vermogensbeheerder of de lokale beheerder van een winkelcentrum, omgaat met ESG-aspecten. De gedachtegang hierbij is dat voor verdere verduurzaming van vastgoed het juiste beleid, gekwalificeerde mensen, transparantie, systemen en meetgegevens nodig zijn.

6.2 Ontwikkelingen in de portefeuille van Univé

Univé heeft de vastgoedportefeuille ingevuld met eigen panden (ca. EUR 20 mln.) en een allocatie naar het Altera-woningenfonds (ca. EUR 40 mln.). Voor beleggingsfondsen met Nederlandse woningen staat ESG in het algemeen hoog in het vaandel en was 2019 een jaar waar goede vooruitgang op het gebied van duurzaamheid is geboekt. Dit blijkt onder andere uit de hoge GRESB-scores die de Nederlandse beleggingsfondsen (ook internationaal gezien) in 2019 behaald hebben. Binnen dit spectrum heeft het Altera-woningenfonds de hoogste GRESB-score behaald van alle woningfondsen (12) in West-Europa. Daarnaast hebben vier van de zeven institutionele Nederlandse woningfondsen het hoogste aantal van vijf sterren gescoord en heeft geen van de zeven beleggingsfondsen een lagere score dan vier sterren.

De huidige aandacht in Nederland richt zich met name op het milieu-aspect en dan met name het meten van de belangrijkste factoren hiervan, zoals CO₂-uitstoot, waterverbruik, energieverbruik en afvalproductie. De meeste beleggingsfondsen zijn inmiddels in een vergevorderd stadium en willen in 2020 concretere doelstellingen gaan afspreken. De fiduciaire vermogensbeheerder is aan

de hand van de dialoog betrokken en bekijkt bijvoorbeeld of de broeikasuitstootdoelstellingen in lijn zijn met de doelstellingen van de Europese Unie.

Altera-vastgoed heeft diverse verbeteringen doorgevoerd en duurzaam vastgoed aan het beleggingsfonds toegevoegd. Ongeveer 52% van alle woningen hebben het hoogste energielabel (A) en de doelstelling is dit te verhogen tot boven de 60% in 2022. De vermogensbeheerder realiseert dit bijvoorbeeld door meer zonnepanelen te plaatsen en appartementen aan te sluiten op een collectief (volledig groen) energiesysteem. Dit verlaagt de kosten van de huurders aanzienlijk en vergroot de duurzaamheid van de woningen.

Daarnaast heeft Altera-vastgoed verbeteringen doorgevoerd om in lijn met privacywetgeving³ meer inzicht te krijgen in het watergebruik en afvalproductie van alle woningen. De dekking van beide factoren is 91% in 2019. De dekking van het energiegebruik is volledig.

De GRESB-score van Altera-woningen was 93 in 2019 en steeg daarmee met 14 punten ten opzichte van 2018.

Figuur 4: De GRESB-score van Altera-woningen

³ General Data Protection Regulation (GDPR)

Bijlage 1: Uitsluitingslijst per eind 2019

Controversiële wapens

Organisatie	Land
AECOM	US
AEROJET ROCKETDYNE HOLDINGS, INC.	US
ARYT INDUSTRIES LTD.	ISR
ASHOT - ASHKELON INDUSTRIES LTD.	ISR
BOEING CAPITAL CORPORATION	US
BWX TECHNOLOGIES, INC.	US
CHINA AEROSPACE SCIENCE AND TECHN. CORP.	CN
CHINA NORTH INDUSTRIES CORPORATION	CN
CHINA NORTH INDUSTRIES GROUP CORP LIMITED	CN
CHINA SPACESAT CO., LTD.	CN
FLUOR CORPORATION	US
GENERAL DYNAMICS CORPORATION	US
HANWHA AEROSPACE CO., LTD.	KR
HANWHA CORP	KR
HANWHA ENGINEERING & CONSTRUCTION CORP.	KR
HONEYWELL INTERNATIONAL INC.	US
HUNTINGTON INGALLS INDUSTRIES, INC.	US
JACOBS ENGINEERING GROUP INC.	US
KOREA AEROSPACE INDUSTRIES, LTD.	KR
L&T FINANCE HOLDINGS LIMITED	IN
L&T INFRASTRUCTURE FINANCE COMPANY LIMITED	IN
LARSEN & TOUBRO INFOTECH LTD	IN
LARSEN AND TOUBRO LIMITED	IN
LEIDOS HOLDINGS, INC.	US
LOCKHEED MARTIN CORPORATION	US
MOTOVILIKHINSKIYE ZAVODY PAO	RU
NABHA POWER LIMITED	IN
NATIONAL PRESTO INDUSTRIES, INC.	US
NORTHROP GRUMMAN CORPORATION	US
NORTHROP GRUMMAN INNOVATION SYSTEMS, INC.	US
POONGSAN CORPORATION	KR
POONGSAN HOLDINGS CORPORATION	KR
SERCO GROUP PLC	GB
THE BOEING COMPANY	US

Tabak

Organisatie	Land
AMCON DISTRIBUTING COMPANY	US
22ND CENTURY GROUP, INC.	US
7-ELEVEN MALAYSIA HOLDINGS BERHAD	MY
AL-EQBAL INVESTMENT COMPANY PLC	JO
Altria Group, Inc.	US
Asenovgrad Tabac AD v likvidatsiya	BG
B.A.T CAPITAL CORPORATION	US
B.A.T. INTERNATIONAL FINANCE P.L.C.	GB
BIZIM TOPTAN SATIS MAGAZALARI ANONIM SIRKETI	TUR
Bright Packaging Industry Bhd	MY
BRITISH AMERICAN TOBACCO (MALAYSIA) BERHAD	MY
British American Tobacco (Zambia) Plc	ZM
BRITISH AMERICAN TOBACCO BANGLADESH CO.	BD
British American Tobacco Kenya plc	KE
BRITISH AMERICAN TOBACCO P.L.C.	GB
British American Tobacco Uganda	UG
British American Tobacco Vranje a.d. Vranje	RS
British American Tobacco Zimbabwe Ltd	ZW
Bulgartabac holding AD	BG
Carreras Ltd	JAM
Cat Loi JSC	VTN
CEYLON TOBACCO COMPANY PLC	LK
CHINA FLAVORS AND FRAGRANCES COMPANY	HK
CHINA FORTUNE INVESTMENTS (HOLDING) LIMITED	HK
Coka Duvanska Industrija ad Coka	SER
Compania de Distribucion Integral Logista	ES
CONG TY CO PHAN NGAN SON	VN
CORE-MARK HOLDING COMPANY, INC.	US
CTO Public Company Ltd	CY
Duvanska industrija ad Bujanovac	SER
Duvanski Kombinat ad u stecaju Podgorica	MONT
Eastern Company SAE	EGY
ELECTRONIC CIGARETTES INTNL GROUP, LTD.	US
ESSENTRA PLC	GB
FABRIKA DUHANA SARAJEVO D.D. SARAJEVO	BA
Fyolo Technology Corp	US

GILLA INC.	US
Globrands Group Ltd	IL
GODFREY PHILLIPS INDIA LIMITED	IN
Golden Tobacco Ltd	IN
Gotse Delchev Tabac AD	BG
GRUPO CARSO, S.A.B. DE C.V.	MeX
HEALTHIER CHOICES MANAGEMENT CORP.	US
Hrvatski Duhani dd	HR
HUABAO INTERNATIONAL HOLDINGS LIMITED	HK
Icon Vapor Inc	US
IMPERIAL BRANDS FINANCE PLC	GB
IMPERIAL BRANDS PLC	GB
ITC LIMITED	IN
JAPAN TOBACCO INC.	JP
Jerusalem Cigarette Co Ltd	PS
Jordanian Duty Free Shops PSC	JO
Karelia Tobacco Company Inc SA	GR
Khyber Tobacco Company Ltd	PK
Kimree Inc	CN
KT&G Corporation	KR
Kuk Il Paper MFG Co Ltd	KR
Maruman & Co.,Ltd.	JP
mCig Inc	US
MEDIGREEN HOLDINGS CORPORATION	US
Miquel y Costas & Miquel, S.A.	ES
MPAC Group PLC	GB
MUDANJIANG HENGFENG PAPER CO., LTD	CN
NEW TOYO INTERNATIONAL HOLDINGS LTD	SG
Nicotiana BT Holding AD	BG
NTC Industries Ltd	IN
Pakistan Tobacco Company Ltd	PK
Pazardzhik BTM AD	BG
PHILIP MORRIS (PAKISTAN) LTD	PK
Philip Morris CR as	CZ
Philip Morris International Inc.	US
Philip Morris Operations a.d. Nis	SER
PT Bentoel Internasional Investama Tbk	ID
PT Gudang Garam Tbk	ID
PT Hanjaya Mandala Sampoerna Tbk	ID
Puf Ventures Inc	CA

Pyxus International, Inc.	US
Reynolds American Inc.	US
SCANDINAVIAN TOBACCO GROUP A/S	DK
SCHWEITZER-MAUDUIT INTERNATIONAL, INC.	US
SHANGHAI INDUSTRIAL HOLDINGS LIMITED	HK
SHEEN TAI HOLDINGS GROUP COMPANY LIMITED	HK
SHENZHEN JINJIA GROUP CO., LTD.	CN
Shiner International Inc	CN
Shumen Tabac AD	BG
Sinnar Bidi Udyog Ltd	IN
Slantse Stara Zagora Tabak AD	BG
Smokefree Innotec Inc	US
Societe Ivoirienne des Tabacs SA	CI
Swedish Match AB	SE
Taiwan FamilyMart Co Ltd	TW
Tanzania Cigarette Co Ltd	TZ
THE WEST INDIAN TOBACCO COMPANY LIMITED	TT
TONGYANGMOOLSAN CO.,LTD	KR
TSL Ltd	ZW
TURNING POINT BRANDS, INC.	US
Tutunski Kombinat AD Prilep	MK
Union Tobacco and Cigarette Industries Co.	JO
UNIVERSAL CORPORATION	US
Vapor Group Inc	US
Vapor Hub International Inc	US
VECTOR GROUP LTD.	US
Virat Crane Industries Ltd	IN
VPR Brands LP	US
VST INDUSTRIES LIMITED	IN
Wee-Cig International Corp	US
Wismilak Inti Makmur Tbk PT	ID
Yuri Gagarin AD	BG

UN Global Compact Fail

Organisatie	Land
ACACIA MINING PLC	GB
Arabtec Holding PJSC	AE
Bayer Aktiengesellschaft	DE
BHP BILLITON LIMITED	AU
BHP BILLITON PLC	GB
BRASKEM S.A.	BR
CHEVRON CORPORATION	US
CORECIVIC, INC.	US
ENERGY TRANSFER PARTNERS, L.P.	US
ENERGY TRANSFER, LP	US
ENI S.P.A.	IT
FREEPOR-T-MCMORAN INC.	US
GMK NORIL'SKIY NIKEL' PAO	RU
Grupo Mexico, S.A.B. de C.V.	MeX
JBS S.A.	BR
Jiangxi Copper Company Limited	CN
LONMIN PUBLIC LIMITED COMPANY	GB
MONSANTO COMPANY	US
Novartis AG	CH
OCP S.A.	MA
Odebrecht Finance, Ltd.	BR
PETROLEO BRASILEIRO S.A. - PETROBRAS	BR
Porsche Automobil Holding SE	DE
PROSEGUR COMPANIA DE SEGURIDAD, S.A.	ES
ROYAL DUTCH SHELL PLC	NL
SAIPEM S.P.A.	IT
SOCIETE AURIFERE BARRICK	CA
SOUTH32 LIMITED	AU
SOUTHERN COPPER CORPORATION	US
THE GEO GROUP, INC.	US
Tokyo Electric Power Company Holdings, Inc.	JP
VALE S.A.	BR
Volkswagen AG	DE
Wal-Mart de Mexico, S.A.B. de C.V.	MeX
WALMART INC.	US
Zijin Mining Group Company Limited	CN